

תרומת איברים / הצלת חיים

אילן הורנונג

כיתה ח'

אנו לומדים מהפסוק "לא תעמוד עלי דם רעך" (ויקרא יט, טז)

שצריך לעשות הכל כדי חי אדם. רש"י אומר שאסור לאדם לשבת בחיבוק ידיים בזמן שהוא יכול להציל אדם אחר ממוות. השולחן ערוך כותב בחושן משפט הלכות חובל בחברו סימן תכ"ו "שגם אם קיים סכנה לחייך בזן שאתה מציל אדם אחר, אינך צריך לדאוג לחייך"

מהוראה זו מסיקים שמן הראוי להציל חיים על ידי תרומת איברים (כלומר אפשר לתרום איברים). הרבנים שמתירים לתרום איברים מסתמכים על הרעיון של פיקוח נפש כלומר, הצלת חיים.

לפי התלמוד: פיקוח נפש דוחה את כל המצוות שבתורה חוץ משלוש מצוות לא תעשה (עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים). לומדים זאת מהפסק "ושמרתם את חוקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" (ויקרא יח, ה) הרי כתוב וחי בהם ודורשים - ולא שימות בהם. ולכן גם אם מדובר באיסור (כגון לנסוע בשבת במכונית) פיקוח נפש דוחה את האיסור.

תרומת איברים מן המת בהלכה

מבחינה הלכתית קביעת רגע המוות הוא קריטי מאוד בתרומת איברים (מדובר פה על התורם). לפי ההלכה אסור לגרום או לזרז בכוונה את מותו של האדם משום "לא תרצח". גם אם מדובר באדם שמותו קרוב מאוד, ועם איבריו אפשר להציל אדם אחר. מכיוון שברוב ההשתלות מדובר באיבר חיוני שהוצאתו תגרום למות האדם (למשל השתלת לב), אז לפי ההלכה צריכים לחכות למותו של אותו אדם כדי שיאפשר להוציא ממנו את האיבר שמיועד להשתלה. יש כמה תנאים שמגדירה ההלכה בשביל לקבוע את מותו של האדם. שלושת האפשרויות שבהן אי תפקוד של איבר קובע את רגע המוות:

- א. הפסקת פעולת הנשימה ופעילות הלב
 ב. הרס המוח כולו (גם אם הלב עדיין פועל)
 ג. היעדר מוחלט של הנשימה בלי מכשירים באופן בלתי הפיך גם אם עדיין יש פעילות של הלב.

ישנה מחלוקת בין גדולי הרבנים איזו משלושת האפשרויות היא זו שקובעת את מותו של האדם מבחינה הלכתית.

שאלה בענין תרומת כליות - חולה כליות באופן רציני עד שיש סיכון לחייו האם רשאי חברו לתרום לו אחת מכליותיו בכדי להציל את חייו?

תשובה: הנה בתחילת הדברים צריכים להסביר שעצם הניתוח שעובר התורם כליה לחברו אינו מסוכן כפי שהיה לפני התפתחות הרפואה בשנים האחרונות, כתשעים ותשע אחוזים מתורמי הכליות חוזרים לאחר ההתרמה לבריאות איתנה.

נחלקו הפוסקים האם מותר לאדם להכניס עצמו לספק סכנה בכדי להציל את חברו מוודאי סכנה. כגון אדם הטובע בנהר גועש והוא יודע שחברו ודאי יטבע כי אינו יודע לשחות, ואילו הוא יודע לשחות היטב. אולם לפי המצב של המים הגועשים יתכן שהוא (המציל) יטבע כאשר ינסה להציל את חברו. על כך נחלקו הפוסקים האם מותר לו לאדם להכניס את עצמו לספק סכנה או שאינו רשאי.

פסיקת ההלכה לפי הגר"ע יוסף

מין הרב עובדיה יוסף שליט"א כתב שרוב הפוסקים הסכימו שאסור לאדם להכניס את עצמו לספק סכנה בכדי להציל את חברו מוודאי סכנה.

ולמרות זאת הוא פוסק שכיום מותר ומצווה לתרום כליה. שלא נחלקו הפוסקים אם רשאי אדם להכניס עצמו בספק סכנה בכדי להציל את חברו, אלא באופן שהסיכון היה ניכר באחוזים ניכרים. אבל לאור התפתחות חכמת הניתוח בשנים האחרונות, ירד הסיכון עד כדי כך שאינו מיעוט הניכר כלל, ואין לחוש לו להחשיבו בספק סכנה. ולכן במצב של הרפואה כיום חובה!!!!!! לעזור.

בשו"ת יחוה דעת, חלק ג, סימן פד הוסיף הגר"ע יוסף וכתב:

תדע, שבשו"ת הרדב"ז בלשונות הרמב"ם חלק ה' (סימן רי"ח) כתב, שמה שפסק הרמב"ם (בפרק א' מהלכות רוצח) שכל היכול להציל אדם מישראל מסכנה ולא הצילו עובר על מה שנאמר בתורה לא תעמוד על דם רעך, זהו גם כשיש קצת ספק סכנה למציל. כגון: שרואה את חברו טובע בנהר, או ליסטים באים עליו, או חיה רעה באה עליו. שבכל אלו יש קצת ספק סכנה למי שבא להציל, ואף על פי כן חייב להציל. ודווקא בשביל ממון חברו אין להכניס עצמו בספק סכנה כלל, אבל להציל נפש חברו, חייב להציל.

לפי דעתי (כמו שהרב עובדיה יוסף אמר) חובה ואפילו מצווה לתרום איברים וגם לחתום על כרטיס אדי (למרות שיש מסתייגים), כי עם האיברים שלך לאחר מיתה אינך יכול לעשות כלום, ולכן אתה יכול להציל אדם אחר עם האיברים. אבל למרות זאת איני סגור על העניין של תרומה אחר המיתה, כי יתכן שיש בזה ביזוי המת.

